

Juridiska Institutionen
Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet
Programmet för juris kandidatexamen
Tillämpade studier, 20 poäng, vt-02

Den polska avtalslagen samt en jämförelse med svenska regler och CISG

Agnieszka Said

Handledare: Tf professor Rolf Dotevall

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Frågeställningar.....	6
1.3 Syfte.....	7
1.4 Avgränsningar.....	7
1.5 Disposition.....	8
1.6 Metod.....	9
2. Den polska civilrättens källor och rättshistoria.....	9
2.1 Källor.....	9
2.2 Rättshistoria.....	10
3. Rättshandlingar.....	11
3.1 Olika slag av rättshandlingar.....	12
3.1.1 Ensidiga, avtal och beslut.....	12
3.1.2 Tredjemansavtal.....	12
3.1.3 Realavtal och konsensualavtal.....	13
3.1.4 Individuellt adresserade.....	13
3.1.5 <i>Inter vivos</i> och <i>mortis causa</i>	13
3.1.6 Förpliktande, disponerande och med dubbel effekt.....	14
3.1.7 Tillförande.....	14
3.1.8 Berättigande.....	14
3.1.9 Kausala och abstrakta.....	14

4. Viljeförklaring..... 15

4.1	<i>Formkrav</i>	15
4.1.1	Skriftlig form.....	15
4.1.2	”Säkert datum”.....	16
4.1.3	Vidimering av underskrift.....	16
4.1.4	”Notarieavtal”.....	16
4.2	<i>Rättsföljden av formel</i>	17

5. Avtalsslut..... 18

5.1	<i>Inledning</i>	18
5.2	<i>Anbud och accept</i>	18
5.3	<i>Avtalsslut genom förhandlingar</i>	19
5.4	<i>Avtalsslut genom anbudsförfarande</i>	20
5.5	<i>Culpa in contrahendo</i>	20
5.6	<i>Svensk lagstiftning</i>	21
5.6.1	Anbud och accept.....	21
5.6.2	Avtalsslut genom förhandlingar.....	22
5.6.3	Avtalsslut genom anbudsförfarande.....	23
5.6.4	<i>Culpa in contrahendo</i>	23
5.7	<i>CISG</i>	23

6. Rättslig handlingsförmåga..... 25

6.1	<i>Inledning</i>	25
6.2	<i>Full rättshandlingsförmåga</i>	25
6.3	<i>Begränsad rättshandlingsförmåga</i>	26

6.4	<i>Ingen rättshandlingsförmåga</i>	26
7.	Rättshandlingars ogiltighet	27
7.1	<i>Ogiltighetens arter</i>	27
7.1.1	Nullitet.....	27
7.1.2	Angriplighet.....	28
7.1.3	Villkorlig ogiltighet.....	28
7.1.4	Relativ ogiltighet.....	28
7.2	<i>Ogiltighet på grund av särskilda omständigheter vid rättshandlingens tillkomst</i>	29
7.2.1	Psykiska defekter hos den rättshandlande.....	29
7.2.2	Skenavtal.....	29
7.2.3	Misstag.....	29
7.2.4	Svek.....	30
7.2.5	Hot.....	31
8.	Rättshandlande genom fullmäktig	31
8.1	<i>Inledning</i>	31
8.1.1	Rättshandlingsförmåga.....	31
8.1.2	Fullmaktsgivarens viljeförklaring.....	32
8.1.3	Fullmaktens innehåll.....	32
8.1.4	Handlande utan fullmakt.....	33
8.2	<i>Fullmaktens förverkande</i>	34

9. Lagen om det polska språket..... 35

9.1 *Bakgrund*..... 35
9.2 *Bestämmelserna i art 7*..... 36
9.3 *Bestämmelserna i art 8*..... 37
9.4 *Avtalstolkning*..... 38
9.5 *Konsumentavtal*..... 39
9.6 *Internationell rätt*..... 39

10. Avtalstolkning..... 40

10.1 *Inledning*..... 40
10.2 *Tolkningsregler*..... 40
10.3 *Metod*..... 41
10.4 *Tolkning av skriftliga viljeförklaringar*..... 41
10.5 *Svenska regler*..... 42
    10.5.1 *Inledning*..... 42
    10.5.2 *Metod*..... 42
    10.5.3 *Tolkningsregler*..... 43

10.6 *CISG*..... 43

11. Analys..... 44

Källor

1. Inledning

1.1 Problemformulering

I takt med globaliseringen ökar behovet av att kunna andra länders lagstiftning. I vissa fall finns det gemensamma regler när länderna har skrivit under internationella eller bilaterala avtal. Vad gäller avtalsrätten finns det regler i CISG men dessa har Sverige inte skrivit under i sin helhet.

Polen är en relativt ny marknad för utländska företag och svenska företag i synnerhet. Mycket av det gamla från kommunisttiden finns kvar. Allt går mycket långsamt, det är mycket byråkrati och det enda sättet för att överhuvudtaget kunna komma in på marknaden verkar vara mutor. Inte desto mindre har många utländska storföretag etablerat sig och nu är det Sveriges tur.

Avtalsrätten är mycket viktig inte bara för företag som försöker komma in och etablera sig på marknaden men även för privatpersoner. Många har upptäckt Polen som en ny turistattraktion och då kan avtalsregler vara av betydelse.

Jag har i detta arbete försökt att belysa den polska avtalsrätten och gått in lite närmare på vissa områden för att jämföra med svenska regler och CISG. Jag har även tagit upp lagen om det polska språket vilken har en viktig del i avtalsrätten. Om man inte känner till den lagen kan konsekvenserna bli förödande genom att avtalet kan bli ogiltigt.

1.2 Frågeställningar

Den första frågeställningen handlar om hur Polens historia har påverkat lagstiftningen, hur den har satt sina spår i landets lagar.

Den andra frågeställningen är vilka skillnader och likheter det finns i reglerna om avtalsslut i den polska och svenska regleringen. Jag har även här tagit upp reglerna i CISG.

Den tredje frågeställningen handlar om skillnaderna och likheterna i polsk och svensk avtalstolkning.

1.3 Syfte

Syftet med detta arbete har varit att beskriva den polska avtalsrätten samt att jämföra vissa av dess aspekter med svenska regler och CISG. Det har också varit viktigt för mig att visa vilken påverkan Polens historia har på dagens lagstiftning, hur man försöker återuppta och bevara gamla traditioner på sätt som kanske inte är kända i andra länder. Hur det påverkat lagstiftaren att ta upp och reglera saker som för andra kan kännas så självklara att de inte behöver regleras.

1.4 Avgränsningar

Jag har i det här arbetet tagit upp större delen av den polska avtalsrätten och jämfört vissa delar med de svenska reglerna och CISG. Jag har inte jämfört alla delar eftersom arbetet skulle bli för omfattande. Dessutom är många av reglerna likartade de svenska och det skulle vara onödigt att ta upp samma regler två gånger.

Jag har tagit upp lagen om det polska språket och de regler i den vilka har betydelse i sammanhanget. Där tog jag även upp regler för konsumenter och ett internationellt perspektiv.

1.5 Disposition

Jag har disponerat uppsatsen så att jag i början av den endast tagit upp polska avtalsregler för att sedan när man fått en allmän bild av den börja jämföra med svenska regler och CISG.

I kapitel två har jag tagit upp den polska civilrättens källor och rättshistoria. Detta är viktigt eftersom Polens historia påverkar dagens lagstiftning. Vissa lagregler och benämningar kan te sig konstiga för den som inte är bekant med vad landet och folket har gått igenom. Polen har styckats flera gånger och man försöker nu att återuppta och bevara gamla traditioner inom rätten som inte alltid går hand i hand med västvärldens.

I kapitel tre har jag tagit upp vilka slags rättshandlingar som finns i den polska rätten. Vid en närmare titt ser man att det är nästan samma som i Sverige.

Kapitel fyra handlar om viljeförklaringar. Detta kapitel är av betydelse eftersom det finns mycket som inte liknar den svenska lagstiftningen. På det här området ser man väldigt tydligt hur historien, inte minst den romerska rätten har påverkat dagens regler. Läsaren får bekanta sig med nya uttryck som ”säkert datum” och ”notarieavtal”. Många lägger säkert märke till att den polska lagstiftaren är väldigt formalistisk och ofta kräver vidimering av underskrift.

I nästa kapitel, kapitel fem, har jag beskrivit avtalsslutet. Här gör jag också en väl behövlig jämförelse med de svenska reglerna samt CISG. Det kan vara viktigt att veta hur man ska göra för att sluta ett giltigt avtal.

Kapitel sex handlar om rättslig handlingsförmåga. Vilka har rätt att ingå avtal? Och vilka har inte det? I vissa fall kan man bli bunden av ett avtal även om man inte har full rättshandlingsförmåga. I det efterföljande kapitlet, sju, tar jag upp rättshandlingars ogiltighet. Vilka slags ogiltighet finns det? Vilka särskilda omständigheter vid rättshandlingens tillkomst kan medföra ogiltighet?

Kapitel åtta tar upp handlande genom fullmäktig. Kapitel nio handlar om den viktiga lagen om det polska språket. Här ser man historiens inflytande tydligt. För inte alltför länge sedan var det

polska språket förbjudet, genom den här lagen ser man till att bevara det: alla avtal måste vara skrivna på polska för att vara giltiga. Detta kan vara viktigt att veta för utländska aktörer, även mellan sådana måste avtalen vara på polska.

Kapitel tio handlar om avtalstolkning. Detta ämne är väldigt litet i Polen, det har varit svårt att hitta litteratur om det, för det mesta har det handlat om några enstaka rader i böckerna. Inte desto mindre är det viktigt att jämföra med de svenska reglerna och med CISG. Det sista kapitlet, elva utgörs av analys av denna uppsats.

1.6 Metod

För att hitta material till det här arbetet har jag utgått från traditionella juridiska källor som polsk och svensk doktrin, lagtext och rättsfall. Jag har även studerat hemsidor i de fall litteraturen inte räckt till.

2. Den polska civilrättens källor och rättshistoria

2.1 Källor

Den viktigaste rättskällan är grundlagen och den har direkt tillämplighet. Efter den kommer lagar, vilka kommer till genom parlamentsbeslut. De måste tillkännas i den sk Lagtidningen (Dziennik Ustaw) och undertecknas av presidenten. Det finns en sk Konstitutionstribunal (Trybunał Konstytucyjny) vilken undersöker om lagarna stämmer överens med grundlagen. Varje domstol kan ställa en fråga till Tribunalen angående detta. Internationella avtal som har tillkännagivits i Lagtidningen är en del av det polska lagsystemet och har direkt tillämplighet.

Efter lagarna kommer beslut i hierarkin; regionala bestämmelser gäller endast i respektive del av landet¹.

Sedvana är ingen rättsregel, men den har ändå stor betydelse eftersom många rättsregler hänvisar just till den. Man tittar inte på om individen känner till just den sedvanan, utan om han tillhör en samhällsgrupp där de flesta känner till den. Sedvanerätt är inte samma som sedvana, utan det är rättsnormer. Statsorgan som använder sig av bestämda förfaringsätt bildar dessa normer².

Regler för "samhällssamlevnad" är något som ursprungligen kommer från Ryssland och senare togs efter av sk folkdemokratier. Under det kommunistiska styret hade denna regel ideologiska begränsningar, det rörde sig om socialistiska värderingar. Efter det att den kommunistiska regeringen föll försvann också de ideologiska begränsningarna. De rör nu de polska samhällsvärderingarna³.

Rättspraxis utgör ingen självständig rättskälla, men domstolar har ändå betydelse. De tolkar lagar, läser ut normer från dem och erkänner sedvana. Doktrin utgör ingen rättskälla⁴.

2.2 Rättshistoria

Under 1700-talet delades Polen mellan Preussen, Ryssland och Österrike. Därmed blev det stopp för utvecklingen av den polska civilrätten. Delningen förde med sig att i de olika delarna av Polen rådde det olika rättssystem. I den centrala delen av landet (Prinsdömet Warszawa) och i Den Fria Staden Krakow gällde Napoleons Kodex från 1804. I denna Kodex infördes senare många ändringar. Vissa delar togs bort helt och istället infördes man Kungadömet Polens Civilkodex.

---

¹ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 32-35.

² A.a. s. 36f.

³ A.a. s. 38f.

⁴ A.a. s. 42f.

Efter första världskriget när man började återuppbygga Polen hade alltså landet en fransk-polsk lagstiftning. De andra delarna av Polen hade haft preussiska, ryska och österrikiska lagar och därför bildade man en kommission för att den skulle arbeta för en homogen lagstiftning. Under mellankrigstiden skrev denna kommission en helt ny civilrätt. Efter andra världskriget avslutades arbetet. Efteråt började man arbeta på att dela upp lagarna och samla dem i olika kodex, lagsamlingar. Arbetet fortsatte under flera årtionden och många ändringar infördes. Efter 1989 när den kommunistiska regeringen föll infördes det fler ändringar, men inga genomgripande⁵.

3. Rättshandlingar

Avtal tillhör en avdelning som heter "Rättshandlingar" (Czynności prawne) i den polska civillagen. Rättshandlingar är konventionella handlingar, som till exempel avtal och testamente, vilka bestämmer olika handlingars rättsliga konsekvenser⁶. Dessa konsekvenser kan vara de som nämns i handlingen, men också följa av lagar, samhällssamlevnadsregler och sedvana, art 56 civillagen.

Det finns olika teorier om vad som utgör en rättshandling. I Polen dominerar den objektiviserande teorin. Den innebär att man ska titta på vilka regler och seder som finns i ett samhälle för att avgöra om någonting utgör en rättshandling eller inte⁷.

För att vara giltig måste rätts handlingen innehålla en viljeförklaring, art 60 civillagen. Viljeförklaringen visar också rätts handlingens innehåll⁸.

---

⁵ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 42-55.

⁶ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 191f.

⁷ A.a. s. 193.

⁸ A.a. s. 194.

3.1 Olika slag av rättshandlingar

När man talar om olika slag av rättshandlingar så skiljer man dem med hjälp av andra kriterier än deras innehåll⁹. Här följer en uppräknig av vilka slags rättshandlingar som finns i den polska avtalsrätten samt deras beskrivningar.

3.1.1 Ensidiga, avtal och beslut

Ensidigt förpliktande avtal blir giltiga genom att endast en part avger sin viljeförklaring. Till dessa hör t ex testamente. För att ett ömsesidigt förpliktande avtal ska komma till stånd krävs det att alla parterna (antalet parter behöver inte vara samma som antalet individer i avtalsförhållandet) avger sina viljeförklaringar. Hit hör t ex köp. Beslut gäller viljeförklaringar som avges av fler än en part i bolagssammanhang¹⁰. Här behöver dock inte alla parterna avge sina viljeförklaringar utan det räcker med majoritet¹¹.

3.1.2 Tredjemansavtal

Sådana avtal kräver viljeförklaring från tredje man som inte medverkar i rättshandlingen. Det räcker med tredje mannens godkännande för att det ska ses som hans viljeförklaring. Tredje mannen har endast en kontrollfunktion medan parterna bestämmer om avtalets innehåll. Enligt art 63 §1 kan tredje mannen ge sitt godkännande både före, under och efter avtalsslutet¹².

---

⁹ A.a. s. 195.

¹⁰ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 262f.

¹¹ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 195.

¹² A.a. s. 196.

3.1.3 Realavtal och konsensualavtal

För ett realavtal krävs det förutom en viljeförklaring att man faktiskt förfogar över en sak.

Konsensualavtal kommer till genom ett utbyte av sammanstående viljeförklaringar utan krav på särskild form.¹³

3.1.4 Individuellt adresserade

Till de individuellt adresserade rättshandlingarna hör två olika typer. Den första är rättshandlingar vilka kräver att man avgett den andra parten sin viljeförklaring (art 61 civillagen). Det räcker med att viljeförklaringen nått till adressaten på ett sådant sätt att han kunnat ta del av den. Det spelar alltså ingen roll om han tagit del av den eller när han gjort det. Den andra typen är rättshandlingar vilka kan medföra rättsliga konsekvenser utan att man avgett den andra parten sin viljeförklaring. Hit hör bl a rättshandlingar vilka inte kräver att man tillkännager dem, t ex testamente, rättshandlingar vilka får sin giltighet genom att man tillkännager dem allmänheten¹⁴.

3.1.5 *Inter vivos* och *mortis causa*

Inter vivos betyder avtal mellan levande och *mortis causa* betyder vid dödsfall. Vad gäller rättshandlingar *mortis causa* så börjar de inte gälla förrän parten har dött (sådant är fallet med t ex testamente). Alla andra avtal är *inter vivos*¹⁵.

---

¹³ A.a. s. 198f.

¹⁴ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 196f.

¹⁵ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 264f.

3.1.6 Förpliktande, disponerande och med dubbel effekt

Förpliktande rättshandlingar är sådana som förpliktar den ena parten att prestera. Disponerande är de vars mål är ändringar i förmögenhetsrätten. Rättshandlingar med dubbel effekt är sådana som är både förpliktande och disponerande¹⁶.

3.1.7 Tillförande

Detta är rättshandlingar vilka innebär materiella förmåner för den andra parten. Det kan t ex röra sig om att personen förvärvar någonting eller minskar sina skulder¹⁷.

3.1.8 Berättigande

Berättigande rättshandlingar är inte av samma slag som tillförande. Berättigande är sådana som ger andra subjekt kompetenser. Dessa kompetenser innebär att subjektet har rätt till konventionella handlingar som har effekt på den fullmaktsgivande parten¹⁸.

3.1.9 Kausala och abstrakta

Den här typen av handlingar gäller endast de tillförande rättshandlingarna. Den kausala förklarar varför tillförandet sker. *Causa* är alltså en del av den tillförande rättshandlingens, en annan handlingens innehåll eller en del av rättsläget på vilka man agerade. Vad gäller de abstrakta rättshandlingarna så är de oberoende av de kausala. De leder till att rättshandlingen får effekt

---

¹⁶ A.a. s. 265ff.

¹⁷ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 267.

¹⁸ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 202.

även när det saknas *causa* vilka utgör den rättsliga grunden för att fullgöra avtalet. I Polen gäller kausalitet.¹⁹.

4. Viljeförklaring

4.1 Formkrav

Den som avger viljeförklaringen kan göra det på valfritt sätt. Kravet är att handlingen ska visas på ett tillräckligt tydligt sätt, så att det framgår att det rör sig om en viljeförklaring, enl art 60 2 st civillagen. Det rör sig om en viljeförklaring som ska framkalla viss rättsverkan²⁰. En handling innebär att man kan säga någonting eller att man betar sig på ett visst sätt, som t ex att skaka hand. Det finns några undantag från denna ”formfrihet”. Huvudregeln är alltså att det inte finns några formkrav för viljeförklaringar och formkrav tillhör endast undantag och gäller endast när det är speciellt stadgat²¹.

4.1.1 Skriftlig form

För att tillgodose kravet på skriftlighet måste man göra upp ett dokument som innehåller viljeförklaringen. Man måste också skriva under dokumentet, enl art 78 1 meningen civillagen. Inte förrän parterna skrivit under räknas det som att parterna har avgett viljeförklaringen i skriftlig form. Parterna behöver inte skriva under på samma dokument. Det räcker med att varje part skriver under på var sitt dokument som de sedan byter ut med varandra (så att var och en av de har ett dokument med den andres underskrift), enl art 78 2 meningen.

---

¹⁹ A.a. s. 202f.

²⁰ S. Dmowski, S. Rudnicki, Komentarz do kodeksu cywilnego, ks. pierwsza, czesc ogolna, s. 60.

²¹ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 274f.

4.1.2 ”Säkert datum”

”Säkert datum” är ett bevis och innebär att man fastställer att en rättshandling har blivit utförd ett visst datum. Detta gäller avtal vars giltighet eller effekt är beroende av att man fastställer ett datum, enl art 81 civillagen. Ett sådant fastställande är bindande även för tredje part.

Fastställandet görs av en sk *notarius publicus* (se nedan). Han vidimerar datumet i dokumentet samt uppger namnet på den person som visat honom dokumentet. Lagen nämner ingen annan som kan vidimera ett dokument.

En rättshandling anses ha ett säkert datum utan att vara vidimerat av en *notarius publicus* i två fall. När den ena parten dör räknas datumet när han skrev under avtalet som säkert från tiden för hans bortgång, enl art 81 §3 civillagen. Det andra fallet är när rättshandlingen omnämns i en offentlig handling²², art 81 §2 civillagen.

4.1.3 Vidimering av underskrift

Vidimering av underskrift kan göras av en *notarius publicus* eller ett speciellt organ. De lägger till en klausul i dokumentet som bekräftar att den personen som nämns i klausulen egenhändigt skrivit under dokumentet²³, art 96 1 p notarielagen.

4.1.4 ”Notarieavtal”

Ett ”notarieavtal” (akt notarialny) innebär att en *notarius publicus* skriver ner parternas viljeförklaringar och hjälper till med att skriva avtalet och ger parterna råd. Efteråt läser han upp det för parterna och tillsammans med dem skriver han under avtalet, art 92-94 notarielagen.

---

²² S. Dmowski, S. Rudnicki, Komentarz do kodeksu cywilnego, ks. pierwsza, czesc ogolna, s. 204f.

Notarien behåller originalavtalet och parterna får endast utdrag i vilka det står exakt samma saker som i originalet. Notarien skriver under utdragen och sätter på en stämpel. Utdragen har samma värde som originalet och räknas som original²⁴, art 95, 109-112 notarielagen.

4.2 Rättsföljden av formfel

Om man åsidosätter formkravet kan det få vissa konsekvenser. Dessa är beroende av vilka former av rättshandlingar det handlar om. Utifrån detta kan man få tre olika konsekvenser.

Den första är att rättshandlingen blir helt och hållet ogiltig. Det gäller rättshandlingar för vilka lagen ställer upp formkrav samt för vilka parterna själva avtalat formkravet art 73, 76 civillagen.

Den andra är rättshandlingar för vilka formfelet innebär att de fortfarande är giltiga men att de inte får vissa uppräknade i lagen rättsverkningar, enl art 73 §2 2 mening, 74 §1 2 mening civillagen.

Den tredje och sista konsekvensen är begränsningar i bevishänseenden. Dessa konsekvenser är alltså endast processrättsliga. I fall parterna inte kan komma överens och går till domstol begränsas deras rätt till vittnen för att bevisa rättshandlingens giltighet, art 74 §1. Det finns tre undantag från denna begränsning, enl art 74 §2.

- när båda parterna går med på detta
- annan skriftlig handling som tyder på att rättshandlingen finns
- om domstolen finner det nödvändigt p g a särskilda omständigheter.

Som tidigare nämnts kan formkrav vara antingen föreskrivna i lagen eller så kan parterna själva ha avtalat om detta. Vad gäller de första så kan alla särskilda formkrav, förutom de skriftliga, leda till rättshandlingens ogiltighet eller för att framkalla vissa rättsverkningar. Det skriftliga

---

²³ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 212.

formkravet kan leda till ogiltighet och framkallande av vissa rättsverkningar, men det kan också vara i bevishänseende. Om det i lagen inte står vad exakt som gäller, så kan man endast använda det i bevishänseende, art 73 §1, 74 §1. Alla rättshandlingar i vilka det rör sig om mer än 2000 PLN (ca 5000 SEK) borde vara skriftliga, art 75 §1. När parterna själva avtalat om formkrav så kan de bestämma andra rättsverkningar än ogiltighet²⁵, art 76.

5. Avtalsslut

5.1 Inledning

En viktig del av avtalet är konsensus, parternas sammanstående viljeförklaringar. Själva avtalet kan leda till även andra rättsföljder än de som redan nämnts i det, art 56 civillagen. Parterna måste dock själva bestämma vissa minimiregler. Detta gäller avtalets nödvändiga beståndsdelar. Vilka dessa delar är beror på vilka regler som gäller för respektive rättsförhållande.

I Polen råder avtalsfrihet. Detta innebär att parterna själva får bestämma om de vill ingå ett avtal och med vem samt utforma avtalets innehåll. Det finns vissa undantag vilka framgår av lagen, t ex art 695 civillagen som säger att en arrendator har förköpsrätt²⁶.

5.2 Anbud och accept

När den ena parten avger sin viljeförklaring om ingående av avtal till en annan part så kallas detta för anbud. Anbudet måste innehålla minst avtalets grundläggande beståndsdelar, art 66 §1 civillagen. Avtalet ingås genom accept från den andra parten (art 67-70). Prislister, annonser, reklam och annan liknande information utgör inga anbud, art 71.

---

²⁴ A.a. s. 212.

²⁵ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 213-216.

²⁶ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 254-258.

Anbudet är bindande för anbudsgivaren på så sätt att när den andra parten avgett sin accept så är avtalet ingånget. Anbudsgivaren måste ange ett datum hur länge anbudet gäller för att det ska vara giltigt, och han är bunden fram till det datumet, art 66 §1 civillagen. Om han inte angett ett datum måste accepten komma inom skälig tid. Anbudstagaren förutsätts ha fått anbudet inom vanligt tidsförlopp (beroende på hur anbudet skickats så beräknar man skälig tid för hur lång tid det tar). Följden blir att det inte spelar någon roll om anbudstagaren rent faktiskt fått och läst anbudet²⁷. Anbudstagaren får inte vänta för länge med accepten om han inte har någon skälig anledning till det, art 66 §2. Sammanfattningsvis tar man alltså hänsyn till tiden det tar för anbudet att komma fram, skälig tid för anbudstagaren att tänka igenom saken och ta ett beslut, samt tiden det tar för accepten att komma fram till anbudsgivaren. Om tiden har gått ut men det har inte berott på anbudstagaren utan t ex posten och man ser att svaret var skickat i rätt tid så är det giltigt²⁸. Muntliga anbud måste antas omedelbart, art 66 §2.

Om anbudstagaren ändrat i anbudet räknas det inte som accept utan som ett nytt anbud, art 68 civillagen.

5.3 Avtalsslut genom förhandlingar

Ett annat sätt att sluta ett avtal på är genom förhandlingar. Med detta menas att parterna bestämmer stegvis om avtalets innehåll. Avtalet sluts efter att parterna kommit överens om avtalets *alla* delar vilka man förhandlade om, art 72 civillagen. När parterna har avgett sina sammanstående viljeförklaringar, konsensus, är avtalet ingånget. Avtalsslut genom förhandlingar förs vanligtvis när det gäller avtal om större summor pengar samt mer komplicerade eller ovanliga avtal.

Parterna är inte bundna av sina viljeförklaringar under förhandlingsstadiet. Det kan dock ibland vara svårt att avgöra om det fortfarande är förhandlingar eller om parterna nått konsensus.

---

²⁷ S. Dmowski, S. Rudnicki, Komentarz do kodeksu cywilnego, ks. pierwsza, czesc ogolna, s.156f.

Parterna kan bestämma själva att de nått konsensus vad gäller avtalets viktigaste beståndsdelar och att de kommer att ingå tilläggsavtal angående de frågor som de inte kan komma överens om²⁹.

5.4 Avtalsslut genom anbudsförfarande

Anbudsförfarande påminner om auktion. Det går ut på att olika spekulanter tävlar om att ingå avtal med den parten som inlett förfarandet. Alla spekulanterna har samma rättigheter och lyder under samma regler. Det finns två slags anbudsförfaranden, muntliga och skriftliga.

Vad gäller muntliga anbudsförfaranden så är varje anbud bindande för spekulanten tills någon annan gett ett förmånligare anbud. Anbudet slutar gälla när anbudsförfarandet avslutas utan att något av anbuderna accepterats, art 70² §1 civillagen.

I skriftliga anbudsförfaranden gäller ett anbud fram till att ett annat anbud accepteras eller när anbudsförfarandet avslutas utan att något av anbuderna accepterats art 70³ §1. Till skillnad från det skriftliga förfarandet räknas det inte som accept när en offert blivit vald. För att ett avtalsslut ska komma till stånd krävs det att parten meddelar skriftligt om att han accepterar anbudet³¹.

5.5 *Culpa in contrahendo*

Culpa in contrahendo är ett gammalt uttryck som kommer från den romerska rätten. Det innebär klandervärd beteende i samband med avtals ingående. Frågan är då om en part som betett sig på ett sådant sätt kan bli skadeståndsskyldig, speciellt när avtalet inte blir av. Detta regleras inte särskilt i den polska lagstiftningen, men tas upp i doktrinen.

---

²⁸ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 262-265.

²⁹ A.a. s. 267f.

³⁰ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 270-273.

Det finns två synsätt vilken grund skadeståndsskyldigheten vilar på . Det första synsättet är att ansvaret är grundad på ett ”tyst” avtal mellan parterna under tiden de förhandlar. Det ”tysta” avtalet innebär att parterna inte ska skada motparten. Enligt det andra synsättet grundas ansvaret på allmänna regler om ansvar för otillåtna handlingar.

Det finns vissa regler i civillagen om skadeståndsansvar för skada som uppkommit under avtalsförhandlingar, men dessa regler gäller speciella uppräknade situationer (art 387 §2 och art 736). Frågan är om man kan använda dem analogt eller om de innebär att skadeståndsskyldighet endast kan komma i fråga i dessa fall. Detta går inte att utläsa från lagreglerna.

Man kan fråga sig om det går att använda sig av art 415 civillagen som säger att den som culpöst orsakat annan skada ska reparera den skadan. Det finns inget svar på detta i litteraturen och frågan står öppen³².

5.6 Svensk lagstiftning

5.6.1 Anbud och accept

Även i Sverige kommer avtalet till stånd genom att parterna utväxlar anbud och accept med sammanstämmande innehåll. Den svenska avtalslagen avser just sådana konsensualavtal.

Anbudsgivaren är bunden av anbudet under acceptfristen och kan endast återkalla anbudet innan anbudstagaren tagit del av anbudet. Om accepten kommer fram för sent eller innehåller ändringar anses den som ett nytt anbud, 4§ 1 st och 6§ AvtL.

Acceptfristen är oftast angiven i avtalet. I de fall den inte är det finns det regler för hur länge ett anbud är bindande i 3§ AvtL. Inte heller här är det nödvändigt att anbudstagaren har tagit del av anbudet, det räcker med att det finns tillgängligt för honom. Den legala acceptfristen beräknas på

---

³² W. Czachorski, *Zobowiazania*, Zarys Wykladu, s. 169f.

samma sätt som i Polen. Man lägger ihop tiden det tar för anbudet och accepten att komma fram samt skälig betänketid. Muntliga anbud måste accepteras omedelbart, 3§ 2st AvtL. Vad gäller för sent inkommen accept finns även här undantaget att om förseningen inte beror på parten och anbudsgivaren inte reklamerar så leder accepten till avtal. Här finns dock ytterligare förutsättningar att uppfylla. Parten som skickar accepten måste ha varit i god tro, han måste med andra ord tro att accepten kommit fram i tid, samt att anbudsgivaren insett detta.

Vad gäller oren accept (accept som innehåller avvikelser från anbudet) så anses det som redan nämnts som ett nytt anbud, 6§ AvtL. Det finns ett undantag till denna regel, nämligen i fall angivaren av accepten anser att denna stämmer överens med anbudet (han är i god tro) och anbudstagaren inser detta och underlåter att reklamera, 6§ 2st.

Anbudet måste ha en bestämd adressat. Även i Sverige räknas annonser, prislistor, reklam och liknande inte som anbud³³.

5.6.2 Avtalsslut genom förhandlingar

Vid avtalsslut genom förhandlingar finns det två stadier: det första är när man förhandlar, och det andra när bindande viljeförklaringar kommer till stånd. Det är viktigt att skilja dessa åt eftersom anbuden under förhandlingsstadiet inte är bindande. Det kan ibland vara svårt att avgöra om förhandlingsstadiet har lämnats och man nått det andra stadiet där viljeförklaringarna är bindande. Man får då ta hjälp av tolkning av fakta där bl a seder och bruk kan vara av betydelse. Efter att parterna nått konsensus undertecknar de ofta ett avtal och då föreligger det ett gemensamt avtalsslut³⁴.

---

³³ A. Adlercreutz, Avtalsrätt I, s. 45-59.

5.6.3 Avtalsslut genom anbudsförfarande

I ett anbudsförfarande tävlar spekulanterna om att ingå avtal. Anbudena måste vara skriftliga. Denna metod används vid mer komplicerade avtal. Den som startar anbudsförfarandet kan i sin anbudsinfordran ange hur länge ett anbud ska vara bindande. Om det inte finns något datum angivet får man räkna med skälig acceptfrist³⁵.

Anbudsförfarandet har stor betydelse på den offentliga sektorn. En annan lag gäller dock i sådana fall, nämligen lag 1992:1528 om offentlig upphandling. Jag går inte in närmare på denna lag eftersom den endast gäller offentlig upphandling och ingen motsvarighet till lagen finns i den polska lagstiftningen.

5.6.4 *Culpa in contrahendo*

Culpa in contrahendo har samma betydelse i Sverige som i Polen. Det gäller vare sig beteendet leder till avtal eller inte. Här uppkommer också frågan om skadeståndsskyldighet. I den svenska doktrinen är man dock överens om att skadeståndsskyldighet på grund av sådant handlande föreligger. Först och främst är det det negativa intresset som ersätts, alltså ersättning för kostnader och utgifter till ingen nytta. Det som ligger till grund för skadeståndsskyldigheten är även i den svenska rätten det culpösa beteendet hos motparten³⁶.

5.7 CISG

CISG är Förenta Nationernas konvention från 1980 angående avtal om internationella köp av varor (också kallad Wienkonventionen). Denna konvention är endast delvis ratificerad av Sverige

---

³⁴ A.a. s. 65f.

³⁵ A.a. s. 91f.

³⁶ A. Adlercreutz, Avtalsrätt I, s. 103.

(SFS 1987:822). Konventionen gäller köp mellan parter som har sina driftställen i olika stater. Dessa stater måste antingen ha tillträtt konventionen eller att deras lagvalsregler hänvisar till konventionsstats lag ska tillämpas, art 1. CISG gäller huvudsakligen köp av lös egendom, det finns vissa undantag i art 2. Den omfattar handelsköp och civila köp, men inte konsumentköp. Beställningsköp faller också in under bestämmelserna, art 3. CISG reglerna är dispositiva, art 6. Konventionen ställer inga krav på avtalsformen. Ett avtal kan styrkas på alla sätt, även med hjälp av vittnen, art 11. Art 14-22 som behandlas nedan är inte ratificerade.

I art 14 finns det bestämmelser om vad som anses utgöra ett anbud. Det ska vara ett tillräckligt preciserat avtalsförslag som är riktad till bestämda personer. Det ska också visa att anbudsgivaren har för avsikt att bli bunden när han får accept. För att vara tillräckligt preciserat måste anbudet innehålla uppgifter om vilken vara det är fråga om eller ge anvisning om kvantitet och pris. Ett förslag som inte är riktad till bestämda personer ska betraktas som en inbjudan att inkomma med anbud om inte den som framför förslaget klart anger det motsatta.

I art 15 anges att den tidigaste tidpunkten när anbudsgivaren blir bunden är när anbudet kommit anbudstagaren till handa. Ett anbud kan dras tillbaka även om det är oåterkalleligt under förutsättning att meddelandet om detta kommer fram till anbudstagaren före eller samtidigt med anbudet.

Det är möjligt att återkalla ett anbud fram till den tidpunkt då accepten avsänts, art 16. Det finns två undantag från denna regel. Det första är om det i anbudet angivits en bestämd acceptfrist eller det på något annat sätt framgår att det är fast. Det andra undantaget är om anbudstagaren rimligen kunde räkna med att anbudet inte kunde återkallas och därför vidtog åtgärder med anknytning av anbudet. Om anbudet avslås är det definitivt förfallet, art 17.

Vad gäller accepten så betraktas ett uttalande eller annat uppträdande av anbudsgivaren som visar att han samtycker till ett anbud som accept, art 18. Tystnad och passivitet betraktas däremot inte som det. Accepten blir bindande då den kommer fram till anbudsgivaren. Detta är tidpunkten för avtalsslutet enligt art 23. Accepten måste då ha kommit anbudsgivaren till handa inom en bestämd acceptfrist eller inom skälig tid. Skälig tid bestäms på samma sätt som i den svenska

avtalslagen. Ören accept räknas som ett nytt anbud, enligt art 19. I sådana fall om ingen reklamation sker kommer ett avtal till stånd ändå om avvikelserna inte är väsentliga. Om en accept kommer in efter acceptfristens utgång kan anbudsgivaren behandla den som om den hade kommit fram i tid och då måste han meddela den andra parten om detta med en gång, eller låta accepten vara och då kommer inget avtal till stånd, art 21. Om anbudsgivaren underlåter att reklamera kan han bli bunden ändå under vissa förutsättningar. Det måste framgå av poststämpelein att accepten skickats i tid. Det är möjligt att återkalla en accept genom meddelande till anbudsgivaren och måste ha kommit honom till handa före eller samtidigt med accepten, art 22.

6. Rättslig handlingsförmåga

6.1 Inledning

Både fysiska och juridiska personer kan vara parter i ett avtal. De är sk rättssubjekt. Detta ska skiljas från rättshandlingsförmåga, vilken innebär att fysiska och juridiska personer själva kan företa bindande rättshandlingar. Inte alla rättssubjekt har rättshandlingsförmåga, t ex omyndiga.

Vad gäller juridiska personer så är ramen för deras rättssubjektivitet samma som för rättshandlingsförmågan. Fysiska personer är däremot mer problematiska. Man måste ha en viss mognad. Därför har det polska lagsystemet tre tillstånd vilka en människa kan befinna sig i. Dessa är full, begränsad eller ingen rättshandlingsförmåga alls.

6.2 Full rättshandlingsförmåga

Full rättshandlingsförmåga har myndig, dvs den som är minst 18 år eller som innan hon uppnått den åldern gift sig, art 10 civillagen.

6.3 Begränsad rättshandlingsförmåga

Begränsad rättshandlingsförmåga kan bero på ålder eller om personen förklarats delvis omyndig. Vad gäller åldern har de som är mellan 13 och 18 år gamla begränsad rättshandlingsförmåga, art 15 civillagen. Om den som är under 18 år gifter sig blir denne myndig även om hon senare skiljer sig, art 10 §2. Endast kvinnor som är minst 16 år gamla och har fått domstols samtycke får gifta sig tidigare. En person kan förklaras delvis omyndig om han fyllt 18 år och det inte finns tillräckliga skäl för att ta bort hans rättshandlingsförmåga helt, art 16 §1.

En person som har begränsad rättshandlingsförmåga kan inte företa vissa rättshandlingar som är särskilt utpekade i olika lagregler. Om en sådan handling ändå företas är den helt ogiltig. Det finns ett speciellt kontrollsystem som innebär att för att kunna företa vissa rättshandlingar så krävs det förmyndarens eller god mans samtycke, art 17. Vad gäller ensidiga rättshandlingar måste samtycket ges senast i samband med fullbordan, art 19. Ett avtal kan däremot godkännas i efterhand, art 18. En person som har begränsad rättshandlingsförmåga kan ändå företa vissa rättshandlingar utan att de blir ogiltiga och för vilka det inte krävs samtycke. Det gäller främst sedvanliga avtal för den dagliga hushållningen, art 20, även om det skulle visa sig att avtalet var oskäligt; disponerande av lön (om domstolen inte bestämt annat), art 21, samt anställningsavtal.

6.4 Ingen rättshandlingsförmåga

Personer som inte fyllt 13 år samt personer som förklarats omyndiga har ingen rättshandlingsförmåga, art 12. För att förklaras omyndig måste personen ha fyllt 13 år, art 13 §1. Omyndigförklaring kan ske i bl a följande fall: psykisk sjukdom, förståndshandikapp eller liknande, särskilt alkoholism eller drogberoende som nått ett stadium där personen inte har kontroll över sitt beteende, art 13 §1. Denna regel ska dock tolkas funktionellt, domstolen ska alltså ta hänsyn till om omyndigförklaringen verkligen behövs.

Rättshandlingar vilka företas av omyndiga eller omyndigförklarade personer är ogiltiga, art 14 §1. Till undantag hör sedvanliga avtal för den dagliga hushållningen, vilka blir giltiga vid fullbordandet, art 14 §2. Om ett sådant avtal skulle visa sig oskäligt är det inte giltigt³⁷.

7. Rättshandlingars ogiltighet

7.1 Ogiltighetens arter

7.1.1 Nullitet

Nullitet, eller absolut ogiltighet, innebär att en rättshandling inte får några rättsföljder. Den kan dock få rättsliga konsekvenser. Handlingen är ogiltig redan från början enligt lag, och den kräver inte parts invändning för att göras gällande. Den kan dock även åberopas av alla, även de som inte är part i avtalet³⁸.

Nulliteten kan gälla endast en del av rättshandlingen och inte hela, och då är denna del ogiltig, art 58 §3 civillagen. I sådana fall kan man ibland "läka" den ogiltiga rättshandlingen. Den får en retroaktiv giltighet till följd av någon senare händelse. Det här kan endast tillämpas i yttersta undantagsfall vilka står särskilt nämnda i lagen. T ex kan det röra sig om ett köp av en penna av en person som inte har rättshandlingsförmåga. Lagreglerna säger också vad som krävs för att handlingen ska bli giltig. Man kan också förvandla den ogiltiga rättshandlingen till en annan, giltig, som åtminstone till en viss del stämmer överens med parternas hypotetiska avsikt³⁹.

---

³⁷ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 223-230.

³⁸ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 328.

³⁹ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 293f.

7.1.2 Angriplighet

En rättshandling som kan angripas är giltig. I vissa fall vilka nämns i lagen kan den dock bli ogiltig eller ändras. Det är endast parterna eller andra behöriga som kan angripa handlingen.

Man kan angripa en rättshandling på två sätt. Det första är genom den behöriga partens invändning. Detta gäller avsiktsförklaringar som gjorts under hot, villfarelse och misstag, art 88 civillagen. Det andra sättet är domstols dom, vilket leder till ogiltighet eller ändring av rättshandlingens innehåll. Domstolen kan dock inte själv ta initiativet för att ogiltigförklara, så som var fallet vid nullitet, utan initiativet måste ligga hos en part.

När en rättshandling blivit angripen så är det med retroaktiv verkan. Hela rättshandlingen blir alltså ogiltig från dess tillkomst⁴⁰.

7.1.3 Villkorlig ogiltighet

I flera fall krävs det tredje mans godkännande för att en rättshandling ska vara giltig. När ett sådant avtal har blivit slutet utan tredje mans godkännande så är avtalet villkorligt ogiltigt fram tills godkännandet. Den villkorliga ogiltigheten innebär att avtalet inte för med sig några rättsföljder, men att parterna ändå är bundna av det. Rättshandlingen blir ogiltig om tredje mannen inte vill ge sitt godkännande⁴¹.

7.1.4 Relativ ogiltighet

Relativt ogiltiga är sådana rättshandlingar vilka är ogiltiga mot vissa specificerade parter, medan de är fullt giltiga mot andra parter. Relativ ogiltighet kan följa av lagen eller domstols dom⁴².

---

⁴⁰ A.a. s. 295.

⁴¹ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 330f.

⁴² Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 296f.

7.2 Ogiltighet på grund av särskilda omständigheter vid rättshandlingens tillkomst

7.2.1 Psykiska defekter hos den rättshandlande

En viktig del av en rättshandling är viljeförklaringen. Vid psykiska defekter kan det vara svårt att avgöra om parten verkligen velat ingå avtalet. Därför har man i art 82 civillagen slagit fast att varje viljeförklaring som företagits av en person som var under påverkan av en psykisk störning är ogiltig. Denna störning kan vara både permanent eller tillfällig. Störningen måste också ha varit i samma stund som personen företog rättshandlingen. Den andra partens goda tro har ingen betydelse. Art 82 kan man också tillämpa på fysiskt tvång⁴³.

7.2.2 Skenavtal

Rättshandlingar som tillkommit för skens skull är inte gällande, art 83 §1. Båda parterna måste dock vara med på att det är för skens skull. Dolda (hemliga) rättshandlingar är inte ogiltiga, art 83 §1 2 mening. Skenavtal kan ändå vara giltiga mot tredje part som varit i god tro och som mot betalning förvärvat en rätt eller blivit befriad från en förpliktelse, art 83 §2.

7.2.3 Misstag

Med misstag menas partens felaktiga uppfattning om verkligheten eller en rättshandlings innehåll. Det första kan t ex vara att man köper en tavla som man tror är original, men i själva verket är en kopia. Det andra sortens misstag kan vara att man t ex skriver fel pris på en vara.

Misstag har juridisk betydelse endast när det är väsentligt och när det gäller en rättshandlings innehåll, art 84 §§1,2 civillagen. Med väsentligt menas att man förutsätter att om parten inte hade

---

⁴³ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 231f.

haft den felaktiga uppfattningen så hade han inte företagit rättshandlingen. Väsentligheten ska ses både subjektivt och objektivt. Det sista innebär att ingen människa hade företagit rättshandlingen om hon hade vetat de verkliga förutsättningarna. Den objektiva väsentligheten faller dock bort vid svek och testamente.

När det gäller rättshandlingar vilka för med sig kostnader för ena parten krävs det dessutom något av följande alternativ: att misstaget beror på adressaten, även om han själv inte är medveten om det, att adressaten vet om misstaget eller att adressaten utan någon större svårighet kunnat upptäcka misstaget.

Det har ingen betydelse om misstaget rör en faktisk eller juridisk omständighet. Det kan t ex röra sig om en klausul i avtalet som man tror överensstämmer med lagen. Detta är en begränsning av regeln *ignorantia iuris nocet*.

En part som begått ett misstag har rätt att undgå dess rättsverkningar. Den del av partens viljeförklaring som misstaget avser blir alltså verkningslös⁴⁴.

7.2.4 Svek

Svek innebär att man avsiktligt förleder den andra parten att företa rättshandlingen, art 86 civillagen. Även förtigande av uppgifter kan vara svek, men endast när det förelåg en skyldighet att upplysa den andra parten om vissa omständigheter. Det polska rättssystemet reagerar mycket starkt på svek. Den som avgett viljeförklaringen kan åberopa svek även när det inte hade någon väsentlig betydelse eller inte hade med rättshandlingens innehåll att göra.

I vissa fall kan man även åberopa tredje mans svekfulla beteende, art 86 §2. Detta gäller vederlagsfria rättshandlingar samt när adressaten hade kännedom om sveket och inte informerade den andra parten om detta⁴⁵.

---

⁴⁴ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 307-310.

7.2.5 Hot

Hot innebär att någon tvingar en annan att avge en viljeförklaring. Detta tvingande kan ske på olika sätt och kan vara riktad både mot parten eller någon annan. Tvånget kan vara både fysiskt och psykiskt.

Premisserna för hot är att hotet måste vara olagligt, det är t ex skillnad om man blir hotad till livet eller att man kommer att bli dragen inför rätta för att betala sina skulder. Hotet måste vara allvarligt menat mot den hotade eller någon annan. Hotet kan vara även av ekonomisk natur. Det har ingen betydelse vem som hotar. Rättshandlingar vilka företogs under hot blir ogiltigförklarade⁴⁶.

8. Rättshandlande genom fullmäktig

8.1 Inledning

I den polska rätten är fullmakten en ensidig rättshandling. Fullmakten avges genom fullmaktsgivarens viljeförklaring till den fullmäktige. Ingen viljeförklaring krävs alltså från den fullmäktige att han åtar sig uppdraget. Fullmaktsgivaren kan ge fullmakt endast till sådana rättshandlingar vilka han själv har rätt att företa.

8.1.1 Rättshandlingsförmåga

Den fullmäktige måste ha rättshandlingsförmåga eftersom han ska företa rättshandlingar. Det räcker dock med begränsad rättshandlingsförmåga enligt art 100 civillagen.

---

⁴⁵ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 237f.

8.1.2 Fullmaktsgivarens viljeförklaring

I den polska litteraturen diskuteras det i fall fullmaktsgivaren måste ge den fullmäktige sin viljeförklaring personligen eller om det räcker med ett offentligt kungörande eller meddelar tredje parten med vilken den fullmäktige ska sluta avtal.

Fullmakten kan avges på valfritt sätt, även *per facta concludentia*, förutom i följande två fall: när fullmakten rör en rättshandling för vilken särskild form är föreskriven. Fullmakten borde då ha samma form som rättshandlingen. Det andra fallet är när det krävs särskild form för fullmakten enligt lagregler.

Det finns möjlighet för den fullmäktige att utse andra fullmäktige i vissa fall, nämligen när det framgår från hans fullmakt att han har sådan kompetens, när det framgår av lagregler, samt i de fall det framgår av det rättsförhållande vilket är grunden för fullmakten. Dessa substitut agerar direkt i fullmaktsgivarens namn.⁴⁷

8.1.3 Fullmaktens innehåll

Det finns tre typer av fullmakt:

- Allmän fullmakt, vilken ges för vanlig förvaltning (t ex ta emot hyresbetalningar) enligt art 98 1 meningen civillagen.
- Typfullmakt, vilken ges för definierade typer av rättshandlingar (t ex fastighetsförsäljning) enligt art 98 civillagen. Denna typ av fullmakt får dock inte ges i de fall lagen kräver särskild fullmakt.
- Särskild fullmakt, vilken ges för en individuellt definierad rättshandling (t ex försäljning av en definierad fastighet). Denna typ av fullmakt är tillåten för alla slags rättshandlingar.

---

⁴⁶ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 312-314.

Det är endast fullmaktsgivaren som bestämmer över fullmakten och dess innehåll. Det är ju hans viljeförklaring som är grunden till fullmakten. Tredje man vilken sluter avtal med den fullmäktige kan därför endast utgå från fullmakten och inte från den fullmäktiges upplysningar. Om han skulle ta hänsyn till dessa upplysningar gör han det på egen risk. Däremot tolkar tredje part fullmakten utifrån sina egna förutsättningar. För att undvika missförstånd borde fullmaktsgivaren ta hänsyn till detta eftersom det är han som får stå risken för det. Detta gäller om tredje man var i god tro.

I de fall fullmaktsgivaren har fler än en fullmäktig utgår man från att var och en av dem får agera självständigt, enligt art 107 civillagen. Fullmaktsgivaren kan dock ge en gemensam fullmakt till flera fullmäktige. Dessa kan antingen agera samtidigt och tillsammans eller avge sina viljeförklaringar separat vid olika tidpunkter. Man antar då att de företog rättshandlingen i den stund som den siste av dem avgett sin viljeförklaring⁴⁸.

8.1.4 Handlande utan fullmakt

Den som handlar utan fullmakt eller som går utanför fullmaktens gränser kallas i den polska litteraturen för falsk fullmäktig (*falsus procurator*). Sådana handlingar är inte bindande för föregivna fullmaktsgivaren, enligt art 95 §2 civillagen. Det finns dock ett antal undantag vilka har till syfte att skydda tredje man i god tro eller den personens i vilkens namn de företogs intressen.

Den i vilken namn rättshandlingen företogs kan godkänna den i efterhand enligt art 103 §1 civillagen. Detta innebär att den andra parten är bunden under skälig tid tills ”fullmaktsgivaren” godkänner avtalet, art 103 §2 civillagen. Ensidigt förpliktande avtal är däremot ogiltiga redan från början om inte tredje part var i ond tro. Även i sådana fall kan viljeförklaringen godkännas i efterhand, art 104 civillagen. Godkännandet kan ske genom konkludent handlande i de fall där särskild form inte är föreskriven, art 63 §2 civillagen.

---

⁴⁷ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 280-282.

Om den falske fullmäktiges handlande inte blir godkänt i efterhand är det ogiltigt och får inga rättsliga konsekvenser. Inte heller den fullmäktige blir bunden eftersom han företog rättshandlingen i någon annans namn. Den fullmäktige är förpliktad att lämna tillbaka det som han fått från den andra parten samt att reparera den skada han åsamkat den andra parten, art 103 §3 civillagen.

I de fall en fullmaktsgivare företar en rättshandling inom ramen för en gammal icke gällande fullmakt är den handlingen giltig om den andra parten var i god tro, art 105 civillagen. Enligt art 102 civillagen har fullmaktsgivaren rätt att kräva tillbaka fullmakten, på detta sätt kan han skydda sig mot sådana situationer. Men om en sådan situation uppstår så har han rätt att få ersättning från den falske fullmäktige, art 102 civillagen⁴⁹.

8.2 Fullmaktens förverkande

Det finns olika sätt på vilka en fullmakt kan förverkas. Det kan framgå av själva fullmaktens innehåll. Det kan röra sig om datum till vilket fullmakten gäller eller så kan det gälla endast en rättshandling vilken har företagits.

Ett annat sätt är att fullmaktsgivaren återkallat fullmakten. Detta kan han göra när som helst och utan att behöva ge några skäl. Återkallelsen är ensidig och måste tillkännages den fullmäktige. Det krävs ingen särskild form för återkallelsen även om en sådan ska finnas för själva fullmakten. Detta framgår av en dom från Högsta Domstolen från 1998.11.04. Det är möjligt för fullmaktsgivaren att avsäga sig rätten att återkalla fullmakten. Detta kan ske endast på grund av skäl som ligger till grund för fullmakten, art 101 §1.

Om fullmaktsgivaren skulle dö blir fullmakten ogiltig. Fullmaktsgivaren kan dock skriva i fullmakten att den ska gälla även efter hans bortgång. Det måste dock finnas skäl till detta i

---

⁴⁸ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 282-284.

fullmaktens innehåll, art 101 §2 civillagen. I ett sådant inträder fullmaktsgivarens arvtagare i hans ställe.

Den fullmäktige har rätt att avsäga sig fullmakten. Fullmakten blir då ogiltig.

I fall den fullmäktige skulle förlora sin rättshandlingsförmåga blir fullmakten ogiltig. Om det däremot endast skulle röra sig om begränsningar i rättshandlingsförmågan gäller fullmakten fortfarande⁵⁰, art 100 civillagen.

9. Lagen om det polska språket

9.1 Bakgrund

För att förstå varför det överhuvudtaget finns en lag som den om det polska språket måste man veta lite om Polens historia.

Under medeltiden, innan Polen delades, var latin det dominerande kanslispråket. Efter att landet delades 1791 bestämde de invaderande staterna under Wienkongressen att polackerna skulle ha rätt till sitt språk och att de inte borde försöka assimilera dem⁵¹. Dessa bestämmelser hade dock ingen större genomslagskraft utom i den oavhängiga Folkrepubliken Krakow fram tills dess inkorporation i Österrike.

På den ryska sidan var polskan kanslispråk men efter några misslyckade försök att återfå sin självständighet började den försvinna igen och man tvingades att använda ryska. På den preussiska sidan var utvecklingen ungefär densamma, tyska var kanslispråk. På den Österrikiska

---

⁴⁹ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 344.

⁵⁰ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 288f.

⁵¹ P. Mostowik, W. Zukowski, Ustawa o jezyku polskim, Komentarz, s. 9 f.

sidan dominerade tyskan i några årtionden, men sedan började man tillåta polska⁵². Så såg det ut fram till första världskriget.

Mellankrigstiden var en mosaik av olika språkregler. Polskan var dock dominerande. Det fanns många etniska minoriteter, av vilka störst var ryssar, ukrainare och tyskar. Man tog hänsyn till dem i lagstiftningen och tillät dem att använda sina egna språk när de vände sig till myndigheter⁵³.

Efter andra världskriget enades Polen igen och man införde en lag som tillät endast polska som kanslispråk. Man struntade helt i de etniska minoriteterna. Efter ett tag var det så självklart att polskan skulle tillämpas att man började strunta i att överhuvudtaget nämna det i nya lagar.

Efter 1989 när den kommunistiska regeringen föll insåg man att de gamla reglerna inte räckte till. Nya offentliga myndigheter hade bildats vilka inte nämndes i den gamla lagen. Detta förde med sig att de kunde använda sig av andra språk än det polska i kontakt med internationella organisationer och företag. Man skrev under avtal och struntade att översätta dem till polska. Detta var ett stort problem. Som en första åtgärd införde man ändringar och tillägg i den gamla lagen. 1999 slutade den gamla lagen gälla och man införde den nya lagen om det polska språket⁵⁴. Dess främsta syfte är att skydda det polska språket.

9.2 Bestämmelserna i art 7

Det polska språket ska användas inom bl a avtalsrätten⁵⁵ när den ena eller båda parterna är polska (art 7 §1). Vad som menas med att parten är polsk (art 7 §2) har definierats på ett sätt som har lett till tolkningsproblem. Man kan tolka det på två olika sätt. Det första är att det är fysiska personer vilka är folkbokförda i Polen och juridiska personer vilka har sin verksamhet i där. Det andra

---

⁵² A.a. s. 10 f.

⁵³ A.a. s. 12-15.

⁵⁴ A.a. s. 18-22.

⁵⁵ A.a. s. 94.

sättet att tolka lagen på är att den gäller fysiska personer vilka är folkbokförda i Polen och som har sin verksamhet där samt juridiska personer vilka har sin verksamhet i landet. Här undantas alltså alla fysiska personer som inte har registrerat sin verksamhet, sk icke- professionella subjekt (orsaken till att man satte i gång med lagen var främst deras skydd). Det finns ingen definition i den polska lagen av vad som menas med verksamhet⁵⁶.

Man får inte använda sig av utländska uttryck och beskrivningar (förutom egennamn). Detta gäller alla parter som befinner sig inom det polska territoriet (art 7 §3), även sådana som inte är folkbokförda och som inte har sin verksamhet i landet. I den här regeln finns det alltså även andra adressater än de som tidigare nämnts. Detta medför att det inte finns några klara avgränsningar vad gäller vilka som omfattas av lagen om det polska språket⁵⁷.

9.3 Bestämmelserna i art 8

När det gäller avtal vilka ska fullgöras i Polen och där den ena parten är polsk måste avtalet vara på polska. Det är tillåtet med en eller flera versioner på andra språk men det är det polska som gäller när det gäller tolkning (art 8 §§1, 2). Om avtalet är skrivet på något annat språk kan det inte användas som bevis (art 8 §3). Inom civilprocessen finns det regler som säger att det inte finns några begränsningar vad gäller vad som kan användas som bevis. Bland dessa finns art 245 och 253 i civilprocesslagen som säger att viljeförklaringar som finns i privata dokument presumeras tillhöra den person som skrivit under dokumentet. Art 8 kommer alltså i konflikt med dem.

Konsekvensen av att man skriver ett avtal på ett annat språk är att bevisföringen begränsas. Materiellt sett är avtalet giltigt, det blir dock svårare att bevisa att avtalet överhuvudtaget finns.

Om ett avtal är skrivet på ett annat språk och tvisten hamnar i domstol hänvisar man till art 74 i civillagen. Den säger att man får inte använda sig av vittnen eller förhöra parterna för att bevisa att ett sådant avtal finns. Undantaget är om båda parterna går med på detta (uttryckligen eller

---

⁵⁶ A.a. s. 88-90.

genom konkludent handlande, s.128) eller om domstolen tillåter detta på särskilda omständigheter. Ett avtal som är skrivet på ett annat språk utgör dock ingen presumtion för att en rättsakt har kommit till stånd⁵⁸.

9.4 Avtalsstolkning

Om avtalet har fler versioner än den polska får parterna välja själva vilket av dem som ska ligga till grund för tolkningen. Parterna behöver inte säga det uttryckligen utan det kan framgå av deras handlande då man bl a tar hänsyn till omständigheter vid avtalsslutet. I tveksamma fall kan man även titta på andra omständigheter, såsom internationell sedvana som gäller vid vissa typer av avtal eller lagvalsklausuler. Om parterna inte har gjort något sådant val gäller det polska avtalet.

Konsekvensen av vilket språk man väljer som grund för avtalsstolkning är att parterna är förpliktade att använda det språket vid alla viljeförklaringar mellan varandra. Undantaget från denna regel är att man kan även använda sig av adressatens språk.

Det är den parten som inte kan avtalspråket som står för risken och kostnader för tolkningen. I de fall den ena parten vill använda sig av ett annat språk måste den andra parten godkänna detta. Enligt den polska rätten är utpekandet av vilket språk som gäller endast utgångspunkten för avtalsstolkningen. Andra omständigheter som kan ha betydelse är bl a sedvana och vad man hade för mål med avtalet. Dock kan inte själva avtalstexten sägas utgöra den enda grunden för tolkning speciellt när någonting verkar oklart. Här kan man använda sig av vittnen vad gäller omständigheterna vid avtalets tillkomst, alltså gäller inte förbudet i art 74 civillagen här⁵⁹.

I fall där man inte kan tyda exakt vad parterna menade kan man använda sig av de andra språkversionerna som stöd. Detta får dock inte vara alldeles för långtgående så att avtalen får ”omvända roller”.

---

⁵⁷ A.a. s. 94-95.

⁵⁸ A.a. s. 101-104.

⁵⁹ A.a. s. 122-125.

Mostowik och Zukowski kritiserar sanktionerna i art 8 §3. Där hänvisar man till regler i civillagen som rör fall där det inte finns något skriftligt avtal överhuvudtaget. Här finns ju ett avtal, underskrivet av båda parterna, fast det är skrivet på ett annat språk⁶⁰.

9.5 Konsumentavtal

En av anledningarna till att man skrev Lagen om det polska språket var för att skydda konsumenten, som är en svagare part. Detta har man misslyckats med. Situationen för konsumenten har snarare förvärrats. De konsumenter som har ingått avtal på andra språk har nu svårare att bevisa att de överhuvudtaget ingått ett avtal⁶¹.

9.6 Internationell rätt

Enligt art 91 i den polska grundlagen från 1997 är internationella avtal bindande för lagstiftningen efter ratificering. Art 8 i Lagen om det polska språket stämmer inte överens med Wienkonventionen om internationella avtal angående försäljning av varor som Polen tillträtt. Enligt denna konvention krävs det inte att avtalet är skriftligt eller ska ha någon speciell form⁶². Man kan även använda sig av alla möjliga bevis, även vittnen, för att bevisa att ett sådant avtal existerar (art 11). Art 8 slås alltså ut här.

Kritiker menar att art 8 i Lagen om det polska språket borde tas bort. Lagstiftaren tog ingen hänsyn till avtalsfriheten som är en del av den fundamentala partsautonomin⁶³.

---

⁶⁰ P. Mostowik, W. Zukowski a.a. s.137.

⁶¹ A.a. s. 145.

⁶² A.a. s. 150f.

⁶³ A.a. s. 162.

10. Avtalstolkning

10.1 Inledning

Huvudregeln för avtal är att de ska hållas. Avtalstolkning är till för situationer där parterna inte är överens om innehållet i avtal och andra rättshandlingar. Oenigheten kan röra vad de sagt eller skrivit eller vad det kan betyda. Tolkningsreglerna berör situationer både när parterna haft olika avsikter redan från början, eller när det uppkommit något som de inte tänkt på när de slöt avtalet.

10.2 Tolkningsregler

Det finns speciella direktiv för avtalstolkning vilka domstolar använder sig av. Dessa direktiv kan utläsas från doktrin, praxis och lagregler. De sista är bindande. De allmänna direktiven finns i artikel 65 civillagen. Enligt det första direktivet ska man ta hänsyn till vad som redan står i avtalet och vad parterna har sagt vid avtalets tillkomst. Art 65 §1 hänvisar här till seder och bruk. För det andra ska man ta hänsyn till situationen i övrigt och parternas beteende. Enligt det tredje direktivet ska man ta hänsyn till vad som parterna hade avsett med avtalet och till sk samhällssamlevnadsregler (se 3.1)⁶⁴.

Vid avtalstolkning ska man titta mer på avtalets ändamål och vad parterna hade för avsikter än på det skrivna ordet, art 65 §2 civillagen. Ändamålet ska ses som individualiserat, det är t ex skillnad på om man säljer en cykel som bara ska fungera som vanligt färdmedel, eller om man säljer den till ett cykelproffs. Båda parterna måste ha samma ändamål för att det ska kunna användas, när man kan anta p g a viljeförklaringar samt andra omständigheter att ändamålet har kommit med i avtalet. Vad gäller den gemensamma partsviljan så är det alla andra omständigheter, utom avtalets ändamål, som parterna har tagit ställning till⁶⁵.

---

⁶⁴ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 217f.

10.3 Metod

När man pratar om metod så handlar det om ideologiska värden. Dessa värden utgör grunden enligt vilken man ordnar avtalstolkningsdirektiven. Enligt den polska lagen så utgörs denna grund av två värden- att man respekterar viljan hos den part som avger en avsiktsförklaring (viljeteorin), samt att man har förtroende för den avsiktsförklaring som avges av den andra parten (tillitsteorin). Denna metod kallas för kombinerad.

Avsiktsförklaringar vilka har en individuell adressat är de viktigaste. Vad gäller dessa så är det viktigaste direktivet att man ska ta hänsyn till båda parternas vilja. Domaren borde erkänna parternas betydelse av avsiktsförklaringen, den gemensamma partsavsikten. I de fall då parterna förstod avsiktsförklaringen på olika sätt ska adressatens betydelse vara tongivande för domaren. Adressaten kan dock åberopa sin betydelse endast i de fall där varje mottagare som hade varit i samma eller liknande situation hade förstått det på samma sätt.

Vad gäller avsiktsförklaringar vilka är adresserade till ett obestämt antal mottagare så ska man utgå från en genomsnittlig adressat vid bestämmande av avsiktsförklaringens betydelse. Här utgår man alltså endast från ett normativt mönster, medan man i det förra faller utgick från ett normativt och individuellt mönster⁶⁶.

10.4 Tolkning av skriftliga viljeförklaringar

Vad gäller viljeförklaringar uttryckta i skrift ska man ta hänsyn till de vanliga språkförståelsereglerna samt sammanhanget. De definitioner som finns i dokumentet har företräde framför den betydelse som tilldelas dem annars. Parternas avsikter med avtalet kan antingen utläsas direkt från texten eller också rekonstrueras från vad som står om parternas förpliktelser.

---

⁶⁵ A. Wolter, Prawo Cywilne, Zarys czesci ogolnej, s. 283f.

Det är förbjudet att föra bevisning i form av vittnesförhör eller förhör med parterna mot själva avtalets huvudsakliga innehåll enligt art 247 lagen om civil processrätt. Detta gäller om det finns en speciell ogiltighetsklausul. Om det inte finns det så kan man föra sådan bevisning, men endast i de fall där domstolen finner det nödvändigt på särskilda omständigheter. Det är också möjligt att föra bevisning i form av förhör med parterna om det är nödvändigt för att få klarhet i avsiktsförklaringen i dokumentet. Det är förbjudet att förhöra vittnen eller parterna för att fylla ut rättshandlingens innehåll⁶⁷.

10.5 Svenska regler

10.5.1 Inledning

I Sverige skiljer man på avtalstolkning och utfyllning. Genom tolkning fastställer man vad avtalet som sådant ska anses betyda. Utfyllning kan behövas utöver tolkningen för att fastställa vad som ska gälla på de punkter som avtalet inte tar ställning till. Utfyllning är alltså komplettering. Tolkningen är inte juridisk och i den använder sig man bl a av språkvetenskap och logik. Vad gäller utfyllningen däremot så är den juridisk och sker med hjälp av allmänna regler, exempelvis dispositiva lagregler. Utfyllning kan ha den individuella situationen som utgångspunkt⁶⁸.

10.5.2 Metod

I Sverige ligger tillitsteorin närmast gällande rätt. Man skyddar mottagaren. Enligt Lehrberg är det mest fruktbara att utgå från det uttryckta avtalsinnehållet, parternas uppfattning om avtalsinnehållet och undersökning av vilka ändamål tolkningsreglerna tillgodoser⁶⁹.

---

⁶⁶ Z. Radwanski, Prawo Cywilne- czesc ogolna, s. 219-221.

⁶⁷ A.a. s. 221-223.

⁶⁸ B. Lehrberg, Avtalstolkning, s. 15-18.

⁶⁹ B. Lehrberg, Avtalstolkning, s. 20-22.

10.5.3 Tolkningsregler

I den svenska lagstiftningen finns det inga regler för avtalstolkning. I stället får domstolarna tillämpa principer som tagits fram i den rättsvetenskapliga litteraturen och praxis.

Utgångspunkten vid tolkningen är att parterna inom vissa gränser själva bestämmer vad deras avtal ska innehålla.

Den gemensamma partsavsikten väger tyngre än det skrivna eller sagda ordet. Även om den ena parten missuppfattat det skrivna eller sagda ordet och den andra parten insett det så talar man om gemensam partsvilja (dolusregeln). När det uppkommer situationer där dessa regler inte kan tillämpas så blir tolkningen av det som parterna skrivit eller sagt avgörande. Då måste man först fastställa det uttryckta avtalsinnehållet genom en språklig tydning. Men man måste också ta hänsyn till den språkliga kontexten och avtalssituationen i övrigt. Det finns även vissa hjälpregler som man kan använda sig av vid tolkningen, bl a oklarhetsregeln som säger att en oklar avtalstext ska tolkas till nackdel för den som skrivit texten⁷⁰.

10.6 CISG

I CISG finns det några bestämmelser om tolkning av avtal. Denna del av CISG har inte ratificerats av Sverige. Det är art 8 och 9 som är av betydelse. Enligt art 8 st får partsavsikten endast betydelse om den varit synlig för motparten. Om den gemensamma partsavsikten inte kan fastställas så ska man använda sig av en objektiv tolkning. Denna objektiva tolkning beskrivs som vad en förnuftig person i motpartens ställning skulle ha uppfattat. I sådana fall blir både vad parterna sagt och hur de uppträtt tolkningsdata.⁷¹ Kretsen av tolkningsdata beskrivs i art 8 3 st och art 9. Enligt dessa ska man när man fastställer en parts avsikt eller hur en förnuftig person skulle ha uppfattat den ta hänsyn till alla omständigheter av betydelse. Sådana omständigheter kan vara avtalsförhandlingarna, praxis mellan parterna, handelsbruk och annan sedvänja samt parternas senare uppträdande. Parterna är bundna av handelsbruk och annan sedvänja som de har

---

⁷⁰ B. Lehrberg, Avtalstolkning, s. 23f.

samtyckt till och praxis som de har utbildat mellan sig. Om parterna inte har kommit överens om annat så anses de i fråga om avtalet eller dess ingående underförstått ha hänvisat till handelsbruk och annan sedvänja som de känt till eller borde ha känt till. Här avser man sedvänja som är allmänt känd i internationell handel och som regelbundet iakttas av parter när det gäller liknande typ av avtal och handel.

11. Analys

Det första jag lade märke till vid när jag började med detta arbetet ä att de polska reglerna är mycket mer formalistiska. Man har inte heller samma uppdelning i lagen som i Sverige utan måste i vissa fall bläddra fram och tillbaka i lagboken för att hitta de rätta avtalsrättsliga reglerna.

Båda ländernas regler har tagit mycket från den romerska rätten. Detta är en gemensam nämnare för de flesta av västvärldens lagstiftningar, men många blandar också i sina egna traditioner. I Polen har man i mycket större utsträckning än i Sverige grundat lagstiftningen på traditioner. Romersk rätt och polsk rättshistoria är obligatoriska ämnen på juristutbildningen och redan där påverkar man framtida jurister att blicka bakåt. I Sverige försöker man däremot att anpassa reglerna till situationen som den är i dag, vilket medför att lagarna är mer genomtänkta och passar bättre in i dagens samhälle.

Som svar på min första frågeställning om hur Polens historia har påverkat lagstiftningen kan jag först och främst nämna lagen om det polska språket. Efter att det polska folket vid åtskilliga tillfällen varit förbjudna att använda sitt eget språk har man nu lagstiftat att endast det polska språket kan gälla vid avtal. Lagen är dock inte väl genomtänkt och har många brister, och frågan är om den inte gör mer skada än nytta. Jag tror att man kommer att införa ändringar i lagen och anpassa den bättre till verkligheten eftersom så många är kritiska till dess otydlighet och utformning.

---

⁷¹ A. Adlercreutz, Avtalsrätt II, s. 34f.

En kvarleva från kommunisttiden är reglerna för ”samhällssamlevnad” som man hänvisar till i lagen. Jag anser att dessa regler är luddiga och ger ett stort spelrum för tolkning. Man ska inte blanda ihop dem med sedvana som har samma betydelse som i Sverige

Den andra frågeställningen handlade om skillnader och likheter i avtalsslut mellan polska och svenska regler. Det finns mer likheter än skillnader eftersom båda länders avtalsrättsliga regler är grundade på den romerska rätten och de skillnader som finns är inte så stora. En av dem är fall där accepten kommer in för sent och förseningen inte beror på parten. I Sverige finns en förutsättning som inte återfinns i den polska lagen, nämligen att parten som skickade accepten måste ha varit i god tro och att anbudsgivaren insett detta. Här har alltså anbudsgivaren högre skydd än i Polen.

En annan skillnad gäller oren accept. Huvudregeln är att det anses som ett nytt anbud. I Sverige finns det ett undantag till den regeln i fall angivaren av accepten anser att denna stämmer överens med anbudet (han är i god tro) och anbudstagaren inser detta och underlåter att reklamera. Detta undantag finns inte i den polska lagstiftningen.

Skillnader återfinns också i anbudsförfarandet. I Polen kan de vara både skriftliga och muntliga, medan endast skriftliga är tillåtna i Sverige. Anbudsförfarande används i Sverige vid komplicerade avtal, medan man för förhandlingar i Polen vid sådana avtal. Den svenska lagen 1992:1528 om offentlig upphandling är anpassad till EG regler. I Polen har denna anpassning inte skett och motsvarighet till denna lag återfinns inte, men det är nog bara en tidsfråga eftersom de polska lagarna anpassas mer och mer till EG rätten.

Vad gäller avtalstolkning så är vilje- och tillitsteorin dominerande i Polen när det gäller metod. Detta innebär att man i Polen tar hänsyn både till viljan hos den part som avger avsiktsförklaringen och att man har förtroende för avsiktsförklaringen. I Sverige är tillitsteorin dominerande vilket innebär att man endast sätter tillit till avsiktsförklaringen och därigenom skyddar mottagaren och inte till båda parterna som i Polen.

Jag har nämnt tidigare att reglerna i Polen är mer formalistiska. Ett bra exempel på detta är förekomsten av *notarius publicus*. Det är endast hos en sådan som man kan vidimera ett avtal.

Det kan dock ha sina fördelar att *notarius* finns. Deras uppgifter består i att skriva och vidimera avtal samt hjälpa till vid avtalsförhandlingar. Nackdelarna kan vara att det är dyrt, men ett genomtänkt avtal kan ändå i slutändan vara billigare.

Jag anser att det är ett stort problem i det polska rättssystemet att domstolarna i olika städer kan ha olika tolkningsmetoder, att man med samma fall kan få olika utslag beroende på vilken domstol som dömer. Dessutom är HD inte bundet av sin egen praxis och man försöker inte ens att vara konsekventa. Det har hänt mer än en gång att väldigt lika fall har fått helt olika domar.

Det som Polen behöver är att domstolarna är mer konsekventa, att alla tillämpar samma tolkningsregler och att lagarna ses över. Det är bra att man vill skydda det egna språket. Men när man skriver nya lagar måste de vara mer genomtänkta. I vissa fall om de är fel formulerade eller oklara kan effekterna bli helt andra än man hade tänkt sig. Ett bra exempel här är lagen om det polska språket.

Sammanfattningsvis vill jag säga att skillnaderna mellan de polska och svenska reglerna inte är så stora som jag först trodde. Undantaget här är avtalstolkningen som är väldigt sparsamt reglerad och dessutom finns det nästan ingen litteratur på området. Den stora skillnaden inom avtalsrätten är inte själva reglerna, utan hur domstolarna tillämpar dem. Min förhoppning är att EU anpassningen kommer att föra med sig att man är mer konsekvent i tillämpningen av de avtalsrättsliga reglerna.

Källförteckning

Litteratur:

Axel Adlercreutz, Avtalsrätt I, 10 upplagan, Lund 1995

Axel Adlercreutz, Avtalsrätt II, 4 upplagan, Lund 1996

Witold Czachorski, Adam Brzozowski, Marek Safjan, Elzbieta Skowronska – Bocian, Zobowiazania; Zarys Wykladu, Warszawa 2001

Bert Lehrberg, Avtalstolkning, 2 upplagan, Stockholm 1998

Henryk Madrzak (red), Elwira Marszalkowska – Krzes, Postepowanie Cywilne, 3 upplagan, Warszawa 2001

Zbigniew Radwanski, Prawo Cywilne; Czesc Ogolna, 4 upplagan, Warszawa 1999

Aleksander Wolter, Jerzy Ignatowicz, Krzysztof Stefaniuk, Prawo Cywilne; Zarys Czesci Ogolnej, 2 upplagan, Warszawa 1999

Kodeks Cywilny, Rodzinny i Opiekunczy, 1999

Kommentarer:

Stanislaw Dmowski, Stanislaw Rudnicki, Komentarz do Kodeksu Cywilnego; Ksiega Pierwsza; Czesc Ogolna, Warszawa 1998

Rättsfall:

Orzeczenie Sadu Najwyzszego z 4.11.1998

Hemsidor:

www.lex.pl